

Sønnen – sann Gud og sant menneske

Utdrag fra en preken om «forklarelsen/forvandlingen» (Matt 17 par), fra den greske skriftsamlingen tilskrevet Efraim Syrereren (306-373). Sannsynlig avfattelsestidspunkt er andre halvdel av 400-t eller på 500-t. Noen håndskrifter tillegger teksten Isak av Antiokia.

For ytterligere innledning og hele prekenen på engelsk, se http://www.anastasis.org.uk/on_the_transfiguration.htm

Den greske teksten som ligger til grunn for oversettelsen er K.G. Phrantzoles, *Ὁσίου Ἐφραίμ τοῦ Σύρου ἔργα* (=Den hellige Efraim syrerens verker), vol. 7. Thessalonica: To Perivoli tis Panagias, 1998, hentet fra *Thesaurus Linguae Graecae* (www.tlg.uci.edu). Oversatt av Gunnar Innerdal.

(14.) Og Faderen ropte ut: «Dette er min Sønn, den elskede, i ham har jeg min glede. Hør ham!» Sønnens herlighet var ikke adskilt fra guddommens, for Faderen og Sønnen sammen med Den hellige ånd er én natur, én kraft, ett vesen og ett kongedømme. Og dette ropte han til han som er én, med et enkelt [menneskelig] navn og en fryktingytende herlighet. Maria kalte ham også sønn, men hans menneskelige kropp var ikke adskilt fra hans guddommelige herlighet. For han er én, Gud åpenbart for verden i kropp. Hans herlighet viser den guddommelige natur som er av Faderen, mens hans kropp viser den menneskelige natur som er av Maria. Begge naturene har kommet sammen og blitt til ett i én person [*hypostasis*]. Enbåren av Faderen, og enbåren av Maria. Om noen deler ham opp, vil kongedømmet hans bli delt; om noen blander naturene hans sammen, vil livet som kommer fra ham gå tapt. Måtte den som benekter at Maria fødte Gud, ikke få se den guddommelige herligheten hans! Og den som benekter at han bar en syndfri menneskenatur [*sarx*]¹, vil være skilt fra frelsen og livet som blir gitt gjennom hans kropp.

(15.) Dette² vitner om det hans mektige guddommelige gjerninger også lærer dem som tviler; at han er sann Gud. Og hans lidelser gjør det klart at han er sant menneske. Og om de med et svakt sinn ikke blir fullt overbevist, skal de betale rettmessig tilbake på den fryktingytende dagen hans.

¹ Det greske *sarx* er i Bibel 2011 også gjengitt «kjøtt», «kjøtt og blod», jf. Joh 1,14.

² Den greske teksten har et noe vagt uttrykk, *auta ta pragmata*, som mest sannsynlig er en referanse bakover til Faderens utrop over Sønnen og hendelsene og betraktningene knyttet til det som er beskrevet tidligere i prekenen, jf. den *inclusio* som dannes ved gjentakelsen av Faderens utrop over Sønnen på slutten av avs. 17, ropet som først ble introdusert i avs. 12, et stykke før utdraget som er gjort her. Uttrykket kan muligens også oversettes: «sakene selv», «selve saken».

Om han ikke var menneske [*sarx*], hvorfor ble Maria brakt inn i det hele?
 Og om han ikke var Gud, hvem var det Gabriel kalte Herre?

Om han ikke var menneske, hvem lå i krybben?
 Og om han ikke var Gud, hvem steg engler ned for å lovprise?

Om han ikke var menneske, hvem ble svøpt i et linklede?
 Og om han ikke var Gud, hvem var det gjeterne tilba?

Om han ikke var menneske, hvem var det Josef omskar?
 Og om han ikke var Gud, til ære for hvem før stjernen over himmelen?

Om han ikke var menneske, hvem var det Maria gav bryst?
 Og om han ikke var Gud, hvem bar vismennene fram gaver til?

Om han ikke var menneske, hvem var det Simeon tok opp i armene sine?
 Og om han ikke var Gud, til hvem sa han: «La meg fare herfra med fred!»³

Om han ikke var menneske, hvem var det Josef tok med seg og flyktet til Egypt?
 Og om han ikke var Gud, på hvem ble dette oppfylt: «Fra Egypt kalte jeg min Sønn»?

Om han ikke var menneske, hvem var det Johannes døpte?
 Og om han ikke var Gud, om hvem sa Faderen fra himmelen: «Dette er min Sønn, den elskede, i ham har jeg min glede»?

Om han ikke var menneske, hvem fastet og ble sulten i ødemarken?
 Og om han ikke var Gud, hvem steg englene ned for å tjene?

Om han ikke var menneske, hvem ble innbudt til bryllupet i Kana i Galilea?
 Og om han ikke var Gud, hvem gjorde vann til vin?

Om han ikke var menneske, hvem lå brødene i hendene på?
 Og om han ikke var Gud, hvem mettet folkemengder i tusentall (utenom kvinner og barn) i ødemarken med fem brød og to fisker?

Om han ikke var menneske, hvem sov i båten?
 Og om han ikke var Gud, hvem truet vindene og sjøen?

Om han ikke var menneske, hvem spiste fariseeren Simon sammen med?
 Og om han ikke var Gud, hvem tilga feiltrinnene til kvinnen som levde et syndefullt liv?

Om han ikke var menneske, hvem satte seg ved brønnen fordi han var sliten etter vandringen?
 Og om han ikke var Gud, hvem gav levende vann til den samaritanske kvinnen og gikk i rette med at hun hadde hatt fem menn?

Om han ikke var menneske, hvem gikk med menneskers klær?
 Og om han ikke var Gud, hvem gjorde mektige gjerninger og forunderlige ting?⁴

Om han ikke var menneske, hvem spyttet på jorden og laget til leire?
 Og om han ikke var Gud, hvem fikk øynene til å se igjen ved hjelp av leiren?

Om han ikke var menneske, hvem gråt ved Lasarus' grav?
 Og om han ikke var Gud, hvem fikk den som hadde vært død i fire dager til å komme ut ved sin befaling?

Om han ikke var menneske, hvem satt på eselfolen?

³ Poenget er at Simeons bønn er rettet til barnet (bare Gud skal bes til!), noe som er en utbredt tanke i den liturgiske tradisjonen, men kanskje ikke like eksplisitt i evangeliefortellingen (jf. «han lovpriste Gud», Luk 2,28).

⁴ Mens alle de andre setningsparene i tekstsekvensen refererer til konkrete tekster i evangeliene, synes denne å være mer generell. Bakgrunnen kan, som den engelske oversetteren foreslår, være fortellingen om kvinnen som ble helbredet etter tolv års blødninger ved å røre ved dusken på Jesu kappe (Matt 9,20-22 par). Det er imidlertid ikke noe i den greske ordbruken som oppmuntrer til å gjøre denne spesifikke koblingen.

Og om han ikke var Gud, hvem kom folkemengdene ut for å hilse med ære?
Om han ikke var menneske, hvem var det jødene tok til fange?
Og om han ikke var Gud, hvem befalte jorden så de ble kastet på sitt ansikt?
Om han ikke var menneske, hvem ble slått?⁵
Og om han ikke var Gud, hvem helbredet øret som Peter hadde hugget av og satte det på plass igjen?
Om han ikke var menneske, hvilket ansikt tok imot spyttklydene?
Og om han ikke var Gud, hvem pustet Den hellige ånd mot apostlenes ansikter?
Om han ikke var menneske, hvem stod foran Pilatus på dommersetet?
Og om han ikke var Gud, hvem fikk Pilatus' kone til å frykte i drømme?
Om han ikke var menneske, hvem sine klær var det soldatene tok av og delte?
Og om han ikke var Gud, hvordan ble solen formørket på korset?
Om han ikke var menneske, hvem hang på korset?
Og om han ikke var Gud, hvem fikk jorden til å skjelve fra grunnvollene?
Om han ikke var menneske, hvilke hender og føtter ble truffet av naglene?
Og om han ikke var Gud, hvordan revnet forhenget i tempelet, mens klippene ble knust og gravene åpnet?
Om han ikke var menneske, hvem ropte ut: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?»?
Og om han ikke var Gud, hvem sa: «Far, tilgi dem!»?
Om han ikke var menneske, hvem hang på korset sammen med røverne?
Og om han ikke var Gud, hvordan kunne han si til røveren: «I dag skal du være med meg i Paradis»?
Om han ikke var menneske, hvem brakte de vineddik og galle til?
Og om han ikke var Gud, hvilken stemme var det dødsriket hørte, og skalv?
Om han ikke var menneske, hvem ble stukket med spydet i siden, slik at det kom ut blod og vann?
Og om han ikke var Gud, hvem knuste dødsrikets porter og løste lenkene? På hvem sin befaling kom de døde som var innestengt ut?
Om han ikke var menneske, hvem var det apostlene så i salen ovenpå?
Og om han ikke var Gud, hvordan kom han inn gjennom de stengte dørene?
Om han ikke var menneske, hvilke naglemerkede hender og hvilken spydmerket side var det Tomas rørte ved?
Og om han ikke var Gud, til hvem brøt han ut: «Min Herre og min Gud!»?
Om han ikke var menneske, hvem spiste ved Tiberiassjøen?
Og om han ikke var Gud, hvem gav befaling slik at garnet ble fullt?
Om han ikke var menneske, hvem var det apostlene og englene så bli tatt opp til himmelen?
Og om han ikke var Gud, hvem ble himmelen åpnet for, mens maktene skjelvende tilba?
Til hvem sa Faderen: «Sett deg ved min høyre hånd!»? Slik også David sier: «Herren sa til min Herre, sett deg ved min høyre hånd» osv.

Dersom han ikke var Gud og menneske, er frelsen vår bare løgn. Da er også profetenes ord løgner.

⁵ Referansen kan være både Joh 18,22 (slag i ansiktet) og Mark 14,65 (trolig: piskeslag).

(16.) Men profetene var sannferdige, og vitnesbyrdet deres var fritt for løgn. Det var Den hellige ånd som talte gjennom dem det de hadde fått befalt. Den hellige Johannes, han som lente seg inn mot Flammens bryst, gjorde felles sak med profetene da han talte om Gud i Evangeliene. Derfor lærte han oss slik:

«I begynnelsen var Ordet.

Ordet var hos Gud,

og Ordet var Gud.

Han var i begynnelsen hos Gud.

Alt er blitt til ved ham,

uten ham ble ikke noe til av det som har blitt til.

Og Ordet ble menneske og tok bolig iblant oss.»

Ordet er Gud av Gud, Faderens enbårne Sønn, av samme vesen som Faderen, Den værende av Den værende, det evige Ord, født av Faderen uten mor før alle tider på usigelig vis. Den samme ble i den siste tid født av en menneskedatter, av jomfru Maria, uten far. Gud ble menneske og bar kjøtt og blod fra henne. Og selv om han ble menneske, noe han ikke var, forble han Gud, noe han var, for å frelse verden. Den samme er Kristus, Guds Sønn, Den enbårne av Faderen, og enbåren av sin mor.

(17.) Jeg bekjenner at han, den samme, er både fullkommen Gud og fullkomment menneske, og erkjennes i de to naturene hypostatisk forent som én person, uoppdelt, uten sammenblanding og uforvandlet.⁶ Det kjøtt og blod han kler seg i, er besjelet av en fornuftig og åndelig sjel. Han ble lik [*homoioopathês*] oss i alle ting, bare unntatt synden. Han, den samme, er jordisk og himmelsk, tidbundet og tidløs, med begynnelse og uten begynnelse, uten tid og under tiden, skapt og uskapt, lidende og lidelsesløs [*pathêtos kai apathês*],⁷ Gud og menneske, i begge deler fullkommen, én i to, og to i én. Én er Faderens person, én er Sønnens person og én er Helligåndens person. Én guddom, én kraft, ett kongedømme i tre personer eller hypostaser. På denne måten ærer vi Den hellige enheten i Treenigheten, og Den hellige treenigheten i Enheten. Om dette ropte Faderen ut fra himmelen: «Dette er min Sønn, den elskede, i ham har jeg min glede. Hør ham!»

(18.) Guds hellige og allmenne kirke tar imot dette, og døver til evig liv i denne hellige Treenighet. Kirken helliger [personene i] Treenigheten med samme ære, bekjenner seg til den som udelt og uten adskillelse, og tilber den uten vakling, bekjenner den og forherliger den. Denne tre-personale [*tris(h)ypostatatos*] enhet bør motta all ære, takk, lovprisning, makt og storhet: Til Faderen, Sønnen og Den hellige ånd, nå og alltid og i evigheters evighet. Amen.

⁶ Avsnittet bruker flere formuleringer fra den kristologiske bekjennelse vedtatt på kirkemøtet i Chalkedon i 451. Terminologien derfra er også tilstede i avsn. 13 og 16.

⁷ Det greske ordet *pathos*, i likhet med engelsk *passion*, kan bety både fysiske lidelser (eller rett og slett opplevelser/erfaringer) og lidenskaper eller begjær.